

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

بخش علوم اجتماعی

پایان نامه تحصیلی برای دریافت درجه کارشناسی ارشد رشته علوم اجتماعی

گرایش جامعه‌شناسی

«بررسی شادکامی و عوامل مؤثر بر آن»

(مطالعه موردی: شهر کرمان)

استاد راهنما:

دکتر مهدی امیرکافی

استاد مشاور:

دکتر داریوش بوستانی

مؤلف:

بهنام زارع

خرداد ماه ۱۳۹۰

این پایان نامه به عنوان یکی از شرایط درجه کارشناسی ارشد به

گروه علوم اجتماعی

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

دانشگاه شهید باهنر کرمان

تسلیم شده است و هیچگونه مدرکی به عنوان فراغت از تحصیل دوره ی مزبور شناخته نمی شود .

دانشجو: بهنام زارع

استاد راهنما: دکتر مهدی امیرکافی

استاد مشاور: دکتر داریوش بوستانی

دور ۱:

دور ۲:

معاونت پژوهشی و تحصیلات تکمیلی دانشکده:

حق چاپ محفوظ و مخصوص دانشگاه شهید باهنر کرمان است.

تقدیم به:

همسرم به پاس عشق و ایثارش

پدر و مادرم،

که با سکوت های فراوان و نگاه های پیام آور، الگوهای مکتوب هستند

تقدیر و تشکر:

نخست خداوند را سپاس می‌گوییم که از میان این همه کار بی‌چرای عالم، شوق خواندن را قسمت من کرد و دیگر سپاسگزارم از تمام آموزگاران و استادان بزرگوارم بخصوص استادان عزیز بخش علوم اجتماعی دانشگاه شهید باهنر؛ خانم دکتر گروسی، خانم دکتر یزدان پناه، آقای دکتر زند، آقای دکتر اکبری و آقای دکتر غفوری که تمام آموخته‌هایم را مدیون ایشان هستم و در شکل‌گیری قالب‌های ذهنی من نقش اساسی را بر عهده داشته‌اند.

آقای دکتر امیر کافی که در تمام طول این مدت، ندانستن‌های مرا تاب آوردند و با صبر فراوان مرا راهنمایی کردند. بی‌تردید آغاز و انجام این پایان‌نامه، بی‌حمایت و راهنمایی‌های ارزشمند ایشان ممکن نبود.

آقای دکتر بوستانی که در طول این دو سال، صمیمانه و بدون هیچ چشم‌داشتی دانستی‌ها و تجربه‌های خود را در اختیار من قرار دادند و افق‌های تازه و نوینی را در پژوهش‌های جامعه‌شناسی بر روی من گشودند.

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی وضعیت شادکامی و شناسایی عوامل مؤثر بر آن در میان شهروندان کرمانی در سال ۱۳۹۰-۱۳۸۹ می باشد. چهارچوب نظری این پژوهش، از رویکردهای فرهنگی، عینی، ذهنی، و جامعه شناختی اخذ شده است.

روش تحقیق، پیمایش بوده و به منظور جمع آوری داده ها از ابزار پرسشنامه استفاده شده است. جامعه آماری این تحقیق را ساکنین ۱۸ سال به بالای شهر کرمان تشکیل می دهند و حجم نمونه 18 تحقیق براساس فرمول لین ۴۰۰ نفر بوده است. تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزار و بکارگیری آمار توصیفی و استنباطی صورت گرفته است. در این پژوهش شادکامی به spss عنوان متغیر وابسته و ارزشهای فرهنگی، سرمایه اجتماعی، سرمایه فرهنگی، حمایت اجتماعی، احساس محرومیت نسبی، هویت دینی و متغیرهای زمینه ای به عنوان متغیرهای مستقل در نظر گرفته شده است.

نتایج حاکی از این است که شادکامی ۱۷.۶ درصد از پاسخگویان در حد کم و درمقابل ۲۵.۸ درصد از آنها از شادکامی بالایی برخوردارند و ۵۶ درصد از افراد دارای شاکامی متوسطی هستند. از میان متغیرهای پژوهش، متغیر سن، وضعیت تأهل، شغل، منطقه مسکونی، ارزشهای فرهنگی، سرمایه اجتماعی، حمایت اجتماعی، سرمایه فرهنگی، احساس محرومیت نسبی، دینداری و پایگاه اقتصادی با شادکامی رابطه معنادار وجود دارد. نتایج حاصل از رگرسیون چند متغیره، نشان می (از تغییرات متغیر R^2 دهد که متغیرهای مستقل این پژوهش در مجموع توانسته اند ۴۶٪) = شادکامی را تبیین کنند. در این میان بیشترین تأثیر را سرمایه اجتماعی، ارزشهای فرهنگی و سپس سرمایه فرهنگی داشته اند.

مفاهیم کلیدی: شادکامی، ویژگیهای فرهنگی، سرمایه اجتماعی، احساس محرومیت نسبی

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات

- ۱.۱. بیان مسئله..... ۲
- ۲.۱. تعریف (به اختصار)..... ۶
- ۳.۱. اهداف تحقیق..... ۷
- ۴.۱. اهمیت و ضرورت تحقیق..... ۸

فصل دوم: مبانی نظری

- ۱.۲. تاریخ شادکامی..... ۱۰
- ۲.۲. جامعه شناسی شادکامی..... ۱۲
- ۱.۲.۲. شادکامی چیست؟..... ۱۲
- ۱.۱.۲.۲. دو سنت فلسفی درباره شادکامی..... ۱۲
- ۱.۱.۱.۲.۲. عینیت گراها..... ۱۳
- ۲.۱.۱.۲.۲. ذهنیت گراها..... ۱۴
- ۲.۱.۲.۲. ابعاد متفاوت شادکامی از منظر دیدگاههای مختلف..... ۱۶
- ۱.۲.۱.۲.۲. دیدگاه شناختی..... ۱۶
- ۲.۲.۱.۲.۲. دیدگاه لذت گرایانه..... ۱۷

- ۱۷.....تئوری خلق و خو.....۳.۲.۱.۲.۲
- ۱۸.....دیدگاه ترکیبی.....۴.۲.۱.۲.۲
- ۲۲.....شادکامی و هیجان.....۳.۱.۲.۲
- ۲۳.....شادکامی و جامعه شناسی.....۴.۱.۲.۲
- ۲۴.....اگوست کنت.....۱.۴.۱.۲.۲
- ۲۵.....دورکیم.....۲.۴.۱.۲.۲
- ۲۶.....زیمل.....۳.۴.۱.۲.۲
- ۲۷.....شادکامی و کیفیت زندگی.....۵.۱.۲.۲
- ۳۴.....مفهوم شادکامی در این پژوهش.....۶.۱.۲.۲
- ۳۶.....شرایط و عوامل به وجود آورنده شادکامی چیست؟.....۲.۲.۲
- ۳۶.....شادکامی به عنوان یک ویژگی ملی و فرهنگی.....۱.۲.۲.۲
- ۳۶.....۱. ساخت اجتماعی واقعیت؟.....۱.۲.۲.۲
- ۳۷.....۲. نظریه نسبی گرایی فرهنگی.....۱.۲.۲.۲
- ۳۹.....۲. جمع گرایی / فرد گرایی.....۱.۲.۲.۲
- ۴۳.....۴. نتیجه گیری.....۱.۲.۲.۲
- ۴۵.....شادکامی به عنوان یک خصیصه باثبات افراد.....۲.۲.۲.۲
- ۴۶.....۱. مکان کنترل.....۱.۲.۲.۲
- ۴۸.....۲. سلسله مراتب نیازهای مازلو.....۲.۲.۲.۲
- ۴۹.....۳. نظریه بسط - ساخت.....۳.۲.۲.۲
- ۵۰.....۴. نتیجه گیری.....۴.۲.۲.۲

- ۳.۲.۲.۲. شادکامی به عنوان یک پیامدی از موقعیت عینی زندگی..... ۵۱
- ۱.۳.۲.۲.۲. سطح فردی..... ۵۱
- ۲.۳.۲.۲.۲. در سطح کلان..... ۵۲
- ۳.۳.۲.۲.۲. نیازهای عام..... ۵۳
- ۴.۳.۲.۲.۲. نتیجه گیری..... ۵۴
- ۴.۲.۲.۲. شادکامی به عنوان یک نتیجه ای از فرایندهای مقایسه ای با دیگر گروهها..... ۵۵
- ۱.۴.۲.۲.۲. معیارهای نسبی..... ۵۵
- ۲.۴.۲.۲.۲. مقایسه اجتماعی..... ۵۶
- ۳.۴.۲.۲.۲. احساس محرومیت نسبی..... ۵۸
- ۴.۴.۲.۲.۲. نظریه ناهمخوانی های چندگانه..... ۶۰
- ۵.۲.۲.۲. رویکرد جامعه شناختی..... ۶۲
- ۱.۵.۲.۲.۲. سرمایه فرهنگی..... ۶۳
- ۲.۵.۲.۲.۲. سرمایه اجتماعی..... ۶۶
- ۱.۲.۵.۲.۲.۲. سطوح سرمایه اجتماعی..... ۶۸
- ۲.۲.۵.۲.۲.۲. شکل های سرمایه اجتماعی..... ۶۹
- ۳.۲.۵.۲.۲.۲. شادکامی و سرمایه اجتماعی..... ۷۱
- ۳.۵.۲.۲.۲. حمایت اجتماعی..... ۷۴
- ۱.۳.۵.۲.۲.۲. دیدگاه ساختاری..... ۷۴
- ۲.۳.۵.۲.۲.۲. دیدگاه کارکردی..... ۷۵
- ۳.۳.۵.۲.۲.۲. حمایت اجتماعی و شادکامی..... ۷۶
- ۴.۵.۲.۲.۲. عوامل دموگرافیک:..... ۷۶

۷۶مذهب و دینداری.۱.۴.۵.۲.۲.۲
۸۰وضعیت تأهل و فرزند.۲.۴.۵.۲.۲.۲
۸۰سن.۳.۴.۵.۲.۲.۲
۸۱جنس.۴.۴.۵.۲.۲.۲
۸۲نتایج و پیامدهای شادکامی چیست؟.۳.۲.۲
۸۲در سطح فردی.۲.۲.۲.۱
۸۵در سطح کلان.۲.۲.۲.۲
۸۷پیشینه تحقیق.۳.۲
۹۴چهارچوب نظری تحقیق حاضر.۴.۲
۹۶مدل تحلیلی پژوهش حاضر.۶.۲
۹۸طراحی فرضیه ها.۶.۲

فصل سوم: روش شناسی

۱۰۰روش پژوهش.۱.۳
۱۰۱تعریف مفاهیم و متغیرها.۲.۳
۱۰۲۱. تعاریف نظری.۱.۲.۳
۱۰۶۲. تعاریف عملیاتی.۲.۲.۳
۱۰۹۳. پایایی و اعتبار.۳.۳
۱۱۱۴. جامعه آماری.۴.۳
۱۱۱۵. حجم نمونه.۵.۳
۱۱۱۶. شیوه نمونه گیری.۶.۳
۱۱۳۷. روشهای آماری.۷.۳
۱۱۴۸. محدودیت های روش شناختی و راه حل های احتمالی.۸.۳

فصل چهارم: یافته های پژوهش

۱۱۹۱. یافته های توصیفی.۱.۴
۱۲۶۲. بررسی وضعیت متغیرهای وابسته و مستقل.۲.۱.۴

۱۲۶.....۱.۲.۱.۴. متغیر وابسته.....

۱۳۰.....۲.۲.۱.۴. متغیرهای مستقل.....

۱۴۲.....۲.۴. یافته های تبیینی.....

۱۶۰.....۳.۴. پیش بینی.....

فصل پنجم: نتیجه گیری

۱۶۷.....۱.۵. نتایج توصیفی.....

۱۷۰.....۲.۵. یافته های استنباطی.....

۱۷۸.....۳.۵. محدودیت ها.....

۱۷۹.....۴.۵. پیشنهادات.....

۱۸۰.....منابع.....

Abstract:

This research aims is to study the happiness and effective factors on its among citizen of Kermani in 2011. theoretical framework extrated from cultural, objective, subjective, and sociology approaches.

Research Methods ,was the surveys and questionnaire were used to collect data. Population of research were dweller over 18 years in kerman.sample size were n=400 based on Lin table.data were

analyzed by spss software in two forms of descriptive and inferential statistics. Happiness considered as the dependent variable and cultural values, social capital, cultural capital, social support, feelings of relative deprivation, religious identity, economic status and demographical variables defined as independent variables.

Finding showed that 17.6% of respondents has low happiness , 25.8% has high Happiness and 56% them had the moderate happiness. variables such as age, marital status, job, resident area, cultural values, social capital, social support, cultural capital, a feeling of relative deprivation, religious identity and economic status had significant relationship with the happiness. multiple regression finding indicates that independent variables in this study could explain 46% ($R^2=46$) of happiness variables. social capital, cultural capital and cultural values had the the most effective on dependent variable.

Key words: happiness, cultural values, social capital, feeling of relative deprivation.

Shahid Bahonar University of Kerman
Faculty of Human sciences and literature
Department Social science

Study of happiness and its effective factors
(case study: Kerman city)

Supervisor:

Dr.Mehdi Amir kafi

Advisor:

Dr. Dariush Boostani

Prepared by:

Behnam zare

**A Thesis Submitted as a Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Science in Sociology (M.Sc.)**

Jun 20

۱.۲. بیان مسئله

جهان دستخوش تغییر از جامعه ی کشاورزی به صنعتی و فرا صنعتی است. در این میان هر کدام از کشورها در مرحله ای از پیشرفت و توسعه قرار دارند و همزمان با آن، تغییراتی نیز در اقتصاد، سیاست، فرهنگ و شهرنشینی این کشورها به وجود می آید. همراه با این تغییرات و در این فرایند، تحولاتی نیز در آرزوها، ارزشها، اهداف و نیازهای ملتها ایجاد می شود که می بایست همسو با این تغییرات، آنها نیز برآورده گردند. حال در چنین شرایطی بر اثر شکاف بین آرزوهای سربرآورده و واقعیتهای موجود، ممکن است پیامدهای پیش بینی نشده ای برای مردم جامعه داشته که باعث اختلالاتی در توسعه هر جامعه ایجاد کند. یکی از این حوادث پیش بینی نشده، می تواند کاهش شادی و نشاط در کشورها و در میان افراد آن کشور باشد.

همچنین شادکامی می تواند نقش تعیین کننده ای در تأمین سلامت فرد و جامعه داشته باشد و تأثیر قابل ملاحظه ای در فرایند توسعه کشورها داشته باشد.

در این راستا، یافته های بعضی از تحقیقات، گفته بالا را تأیید می کنند. چنانچه اینگلهارت (۱۹۹۹-۲۰۰۴) در پیمایش ارزشهای جهانیان^۱ و وینهون (۲۰۱۰) در پایگاه اطلاعاتی شادکامی^۲ که از تحقیقات انجام شده از سالهای پیش جمع آوری کرده است، میانگین شادکامی و رتبه بندی کشورها را آورده است که آمار بسیار جالبی می باشد. در ادامه به برخی از این نتایج اشاره می کنیم.

^۱ World values survey

^۲ World Database of Happiness

همانطور که در جدول (۱-۱) مشاهده می شود طبق تحقیقات اینگلهارت (موج چهارم) رتبه ایران از میان ۶۹ کشور، از لحاظ سطح شادی، رتبه ۶۱ را داراست که جزء رتبه های آخر جدول می باشد.

جدول (۱-۱) میزان شادکامی کشورها (N=۶۹) براساس تحقیقات اینگلهارت (۲۰۰۴)

پایین			متوسط			بالا ترین		
۶۲.۹۱	عراق	۶۰	۸۴.۵۴	قرقیزستان	۳۰	۹۷.۳۱	ایسلند	۱
۶۲.۵۹	ایران	۶۱	۸۴.۱۲	پرتغال	۳۱	۹۶.۳۳	ایرلند	۲
۵۹.۲۱	آلبانی	۶۲	۸۳.۶۷	الجزیره	۳۲	۹۵.۹۱	کانادا	۳
۵۸.۰۱	لتونی	۶۳	۸۴.۴۲	اردن	۳۳	۹۵.۴۳	جزایر ماریان	۴
۵۶.۵۰	زیمباوه	۶۴	۸۲.۵۲	بوسنی	۳۴	۹۵.۲۲	سنگاپور	۵
۵۰.۴۶	مالدیو	۶۵	۸۲.۱۶	کرواسی	۳۵	۹۵.۱۱	هلند	۶
۴۷.۷۶	روسیه	۶۶	۸۲.۰۳	افریقای جنوبی	۳۶	۹۴.۹۷	اندونزی	۷
۴۷.۲۹	رومانی	۶۷	۸۱.۷۳	ارژانتین	۳۷	۹۴.۶۹	دانمارک	۸
۴۷.۲۵	اوکراین	۶۸	۸۱.۶۷	مراکش	۳۷	۹۴.۵۴	تانزانیا	۹
۴۷.۲۴	بلغارستان	۶۹	۸۰.۹۵	آلمان	۳۹	۹۴.۳۴	لوکزامبورگ	۱۰
	تان		۸۰.۳۰	شیلی	۴۰			

همچنین همانگونه که در جدول (۱-۲) مشاهده می شود، کشور های هلند، دانمارک، فنلاند، سوئیس رتبه های اول تا چهارم را دارند و مصر، مالی، کنگو، تانزانیا و آنگولا به ترتیب در رتبه های آخر این جدول قرار دارند. نکته جالب توجه اینکه بر اساس این آمار، رتبه ایران در ۱۴۳ کشور، ۱۲۶ می باشد که به نظر می رسد رتبه ی بسیار پایینی می باشد.

پایین $SD > 2.8$		متوسط $SD \pm 2.3$		بالا $SD < 1.7$	
2.89	مصر	2.19	اندونزیا	1.42	هلند
2.90	مالی	2.22	مکزیک	1.55	دانمارک
2.93	کنگو	2.33	اسرائیل	1.61	فنلاند
2.98	تانزانیا	2.36	لهستان	1.61	سوئیس
3.19	آنگولا	2.42	زیمباوه	1.62	سنگال

جدول (۱-۲) رتبه بندی کشورها به تفکیک شادکامی (N=۱۴۳) (Veenhoven,2010) با توجه به این یافته های اینگلهارت (۲۰۰۴) و وینهوون (۲۰۱۰) می توان نتیجه گرفت که نشاط و شادکامی در ایران در وضعیت مناسبی قرار ندارد و نیاز به توجه جدی در این زمینه می باشد. از طرف دیگر، در سال های اخیر شادکامی، به یک موضوع بسیار مهم پژوهشی دانشمندان در بسیاری از رشته ها تبدیل گردیده است. به طوری که در سال ۱۹۹۶ مارتین سلیگمن پس از مدت ۳۰ سال مطالعه و بررسی درباره ی افسردگی، ابعاد مثبت افراد را مد نظر قرار داد و مکتب روانشناسی مثبت [نگر] را جهت مطالعه کارکردهای بهینه ی انسان پایه گذاری کرد این در حالی است که در خلال قرون گذشته که روانشناسی توجه اصلی خود را بر جنبه ی ناشادکامی (افسردگی و اضطراب) معطوف شده بود و بعد مثبت پتانسیل های انسان مورد غفلت قرار گرفته بود. ولی سلیگمن خواستار تحولی جدید در دیدگاه روانشناسی بود و از تمرکز بر آسیبها، اختلالات و بیماریهای روانی به پیشگیری روی آورد (Rogatko,2010: 3).

اما از طرف دیگر، شادکامی موضوع مهمی برای بسیاری از بنیانگذاران جامعه شناسی نبوده است. حتی در زمان حاضر نیز شادکامی، مسأله حاد و مهمی در جامعه شناسی نیست؛ این موضوع در هیچ کدام از کتابهای جامعه شناسی بیان نشده و بندرت در مجلات جامعه شناسی در مورد آن بحث شده و همچنین کمتر در دایره المعارف جامعه شناسی مشاهده می شود.